

Groene wandelroute

door Lanx meer

**Van helofytenfilter tot
appeltaart. Kijk rond in
de duurzame wijk Lanxmeer.**

Door

'**Door** Lanxmeer' is een wandelroute **door** de bijzondere, ecologische woonwijk Lanxmeer in Culemborg. Deze wandeling werd bedacht en uitgezet **door** bewoners uit de wijk.

'**Door** Lanxmeer' loopt **door** weelderige natuur, langs duurzame (soms heel experimentele) woningen en bedrijven, over de akkers en het erf van een stadsboerderij en meer. De wandeling gaat langs en **door** zesentwintig mooie, leuke en interessante plekken.

En er is nog meer te zien **door dóór** te kijken: **door** de struiken of wilgenheggen, tussen de woningen **door** of **door** het riet. Dichtbij of in de verte zijn ieder seizoen verrassende dingen te ontdekken. Een paar **doorkijkjes** geven we cadeau in dit routeboekje. De rest is om zelf te ontdekken op deze wandeling, **door** Lanxmeer.

Hoe deze route werkt

In het midden van dit routeboekje zit de routekaart van deze wandeling. Daarop staan 26 nummers bij 26 plekken in de wijk. De nummers verwijzen naar de teksten in dit boekje.

De wandeling 'Door Lanxmeer' is ongeveer drie kilometer lang en start aan de centrumzijde van het station, op de hoek van de Parallelweg Oost met de Frederik van Eedenlaan. Hier staat de eerste markering. Vanaf dit punt loopt de route de wijk in.

De route is te volgen via de gekleurde markeringen op paaltjes en lantaarnpalen. Deze staan zoveel mogelijk aan de rechterhand.

Kleine paden, woningen en plekken zoals de gemeenschappelijke tuinen zijn privé. Wegen, paden en locaties op deze wandelroute zijn wel openbaar en dus vrij te bewandelen en te ontdekken.

'Door Lanxmeer' is ook met de smartphone te lopen via **www.route.nl**.

Deze QR-code leidt daar rechtstreeks naartoe.

Over Lanxmeer

Lanxmeer ligt tegenover station Culemborg. Het is een ecologische en autoluwe woonwijk, gebaseerd op het principe van duurzame stedenbouw. Lanxmeer heeft de sfeer van één grote tuin en kent een grote diversiteit aan (ook zeldzame) planten en dieren.

Bijzonder aan de wijk is dat bewoners zelf het beheer doen van de openbare ruimte, in nauwe samenwerking met de gemeente. Zij hebben hiervoor Stichting Terra Bella opgericht.

Door het onderhoud zelf uit te voeren blijft er meer geld over om te investeren in extra kwaliteit. Zo ontstaat een aantrekkelijke en natuurlijke woonomgeving, die aansluit bij de wensen van de bewoners. Daarnaast versterkt het de betrokkenheid van bewoners met de omgeving en met elkaar. Deze vorm van samenwerking tussen bewoners en gemeente is uniek in Nederland.

Het groen in de wijk wordt 'ecologisch beheerd', wat inhoudt dat wilde planten de ruimte krijgen om te groeien en bloeien en niet als onkruid worden gezien. En bomen worden niet steeds gesnoeid, maar krijgen de ruimte om in hun natuurlijke vorm te groeien.

Dit alles geeft Lanxmeer de groene, natuurlijke sfeer die meteen opvalt als je door de wijk fietst. Of wandelt natuurlijk!

Geniet door Lanxmeer!

#doorlanxmeer

1 Meer dan wonen alleen

De wijk Lanxmeer bestaat uit ruim 320 woningen. In 2000 werden de eerste woningen opgeleverd. Behalve een heel gevarieerd woningaanbod, heeft de wijk diverse kantoren, werkplaatsen, bedrijfjes aan huis, scholen (zie 4 en 19) en een stadsboerderij (zie 8).

2 Waterrijke wijk

Water speelt een belangrijke rol in de wijk en is overal, zichtbaar en onzichtbaar, aanwezig. Een uitgekiend watersysteem zorgt voor zuinig gebruik en lokale zuivering. De 'helofytenfilters' die daar onderdeel van zijn liggen hier, op de hoek van de Frederik van Eedenlaan en de Vasalishof. Deze natuurlijke filters absorberen en zuiveren via grind, zand en rietplanten het grijze afvalwater, dat afkomstig is van gootstenen, douches en wasmachines in de wijk. Bacteriën tussen de wortels van het riet ruimen het vuil op. Na filtering is het water schoon genoeg om op het oppervlaktewater te lozen.

3 Energiezuinige huizen

Alle huizen in de wijk zijn duurzaam gebouwd en energiezuinig. Zo liggen op bijna alle daken zonnepanelen, zijn de bouwmaterialen herbruikbaar en zijn de huizen goed geïsoleerd en zoveel mogelijk op het zuiden gericht. Bij de woningen aan de Vasalishof wordt gebruik gemaakt van grote raampartijen om de koude buitenlucht voor te verwarmen vóór deze het huis binnenkomt.

4 Basisschool 't Praathuis

Op deze openbare Jenaplanschool staat samenwerken voorop. Kinderen van verschillende leeftijden zitten samen in een groep en leren daardoor met én van elkaar. Ook tuinieren de kinderen met elkaar en met hun ouders in de schooltuintjes.

Over het schoolplein kronkelt een grote mozaïeken draak. Deze is door kinderen, ouders en burens van de school gemaakt.

5 Hofstructuur

De meeste woningen in Lanxmeer zijn gebouwd in een hofstructuur: elk huis heeft een kleine privétuin die uitkomt op een gemeenschappelijke binnentuin. Er zijn geen schuttingen en daardoor heeft iedere hof, ook deze Toon Hermanshof, een groene en open uitstraling. Veel bewoners ervaren de gedeelde tuin als hun eigen tuin. Hofgenoten zorgen samen voor de inrichting en het onderhoud waardoor iedereen elkaar goed kent.

6 Bijzondere woningen

Tijdens de wandeling zijn een paar bijzondere woningen te zien die niet in een hofstructuur gebouwd zijn. Ze maken wel onderdeel uit van een hof, maar het zijn individuele projecten. De lattenwoning en de rietgedekte woning tegenover de boomgaard zijn hier voorbeelden van. Verderop in de wijk staat een zalmroze kubusgebouw (zie 12), de Tempelmanwoning (zie 13) en de Foreseewoning met haar grote glazen toren (zie 18). Het zijn allemaal experimentele huizen die als doel hebben om zo min mogelijk energie te verbruiken.

7 Watertoren

De watertoren werd gebouwd in 1911. Hij is 35 meter hoog en heeft twee waterreservoirs van 200 m³. Tot 1971 bestond de bovenste rand uit prachtige bakstenen kantelen. Omdat deze steeds vaker afbrokkelden is er in 1971 een aluminium rand op gezet voor de veiligheid. De watertoren is sinds 2005 niet meer in gebruik. De watertoren is in 2018 verkocht en sindsdien in particulier bezit.

8 Stadsboerderij Caetshage

Aan de overkant van de Rijksstraatweg ligt het terrein van de biologische stadsboerderij Caetshage. Deze boerderij heeft een functie voor de buurt: veel mensen kopen hier hun groente, fruit en bloemen. Ook is Caetshage een zorgboerderij en locatie voor natuur- en milieuvoorlichting voor scholen en bedrijven. Er ligt vijf hectare grond voor akkerbouw, veeteelt, groenteteelt (ook in de kas) en er staat een insectenhotel en een grote bijenstal.

De bijenstal is te bereiken via een graspad, rechts over de eerste brug. Op warmere dagen is het er een komen en gaan van bijen die nectar verzamelen in en rond de wijk.

Na het bekijken van de bijenstal en het insectenhotel loopt de route via hetzelfde pad terug tot de brug. Daar gaat de wandeling rechtsaf verder langs het riviertje De Meer. Dit was vroeger de handelsroute tussen Culemborg en de Linge.

Bezoek winkel en erf Caetshage

Het lange wandelpad om de akkers heen eindigt voor de Rijksstraatweg, bij het wildrooster. Of beter, het schapenrooster. Op dit punt is rechts een pad naar de ingang van Caetshage. Tijdens openingstijden zijn de boerderijwinkel en het erf te bezoeken. De wit-groene woning, waar de boer en boerin wonen, werd door crowdfunding gerealiseerd.

16

3

1

Door Lanxmeer

- 1 Meer dan wonen alleen
- 2 Waterrijke wijk
- 3 Energiezuinige huizen
- 4 Basisschool 't Praathuis
- 5 Hofstructuur
- 6 Bijzondere woningen
- 7 Watertoren
- 8 Stadsboerderij Caetsnage
- 9 Kinderopvang het Aardhuis
- 10 Eetbaar groen
- 11 Auto's delen in autoluwe wijk
- 12 Spelen met mozaïek
- 13 Tempelmanwoning
- 14 Kaswoningen
- 15 Archeologieuvel
- 16 Onderlandwoningen
- 17 Wijkpark
- 18 De grote vijver
- 19 Basisschool de Werklas
- 20 Ooievaarsnest
- 21 Waterwingebied en warmte
- 22 Boomgaard
- 23 Kwartel
- 24 De Betuwehoeve
- 25 Het Quartet
- 26 Tot slot: De Gelderlandfabriek

9 Kinderopvang het Aardehuis

Dit ronde gebouwtje voor kleinschalige kinderopvang staat ook op het terrein van Caetshage, iets rechts van de wit-groene woning. Het is door bewoners van Lanxmeer en vrijwilligers gebouwd. De muren zijn gemaakt van strobalen met stucwerk van leem. Kinderen in de leeftijd van anderhalf tot zes jaar vermaken zich hier met alles wat de boerderij te bieden heeft.

10 Eetbaar groen

Na een bezoek aan de boerderij en het Aardehuis gaat de wandeling weer verder bij het wildrooster voor de Rijkstraatweg. Via het zebrapad loopt de route de wijk weer in. Bij alle ingangen van Lanxmeer is eetbaar groen geplant, zoals bessen, bramen en frambozen.

11 Auto's delen in autoluwe wijk

Er wordt veel gedeeld in de wijk. Niet alleen lief en leed en de tuin, maar ook gereedschappen, speelgoed en auto's. Een kwart van de huishoudens maakt gebruik van een autodeelproject en meerdere gezinnen delen hun eigen

(elektrische) auto. Doordat de auto's geparkeerd worden op grote parkeerplaatsen aan de rand van de wijk, is Lanxmeer autoluw. En daardoor extra rustig. De parkeerplaatsen zijn zo groen mogelijk ingericht.

12 Spelen met mozaïek

Kinderen en volwassenen uit de wijk maakten deze mozaïektegels, die door sterke handen zijn samengevoegd tot dit buitenbordspel. Het zalmroze kubusgebouw is van architect Jan Siebers en is gebouwd in 2001.

Lanxmeer is erg kleurig door de vrolijk gekleurde huizen, alle bloemen en het vele groen. En hier, achter het mozaïek in honderd kleuren, mengt het zalmroze van een gebouw zich met bamboegroen en -geel.

13 Tempelmanwoning

Deze experimenteel gebouwde woning was haar tijd ver vooruit. Door grote zonnecollectoren kon water in het enorme zwarte ronde vat opgewarmd worden en bijna het hele jaar het huis op temperatuur houden. Helaas werkt dit systeem niet meer. Voor de woning ligt op gemeentegrond een gemeenschappelijke groentetuin.

14 Kaswoningen

De grote kassen om deze woningen zorgen voor een isolerende laag lucht. Hierdoor blijft het er in de winter heerlijk warm. De huizen zijn van steenachtige materialen gebouwd en goed geïsoleerd. Daardoor blijven ze in de zomer lekker koel. Overtollige warmte in de kassen kan weg door de dakramen die automatisch open en dicht gaan. In de kasruimte kun je in het voor- en najaar lekker 'buiten zitten'.

15 Archeologieheuvel

Lanxmeer ligt op een kruispunt van twee oeverwallen van oude rivieren. Op de hogere

gedeeltes vond al in de bronstijd bewoning plaats. De heuvel die hier nu ligt beschermt een archeologische vindplaats waar resten uit de bronstijd, Romeinse tijd en middeleeuwen te vinden zijn. Met sneeuw is dit een favoriete plek om te sleeën. In de zomer wordt het grasland in slingers of golven gemaaid, zodat er veel variatie ontstaat. Dat is ideaal voor vlinders en andere insecten.

Heuvel om-op-over-en-af

De wandelroute loopt vanaf de voorkant van de heuvel links om de heuvel. Aan de achterkant is een trap omhoog. Na het recht oversteken en daarna weer afdalen van de heuvel, gaat de route aan de overkant van de weg de wijk weer in.

16 Onderlandwoningen

Bouwen in en onder een laag aarde zorgt voor een bijzondere klimaatregulering in een woning: het blijft er warm in de winter en lang koel in de zomer. Deze 'onderlandwoningen' zijn dus super geïsoleerd, óók qua geluid. En de grote ramen en knusse patio's (inpandige tuinen) zorgen binnen voor verrassend veel licht.

17 Wijkpark

Het wijkpark is een speelplek voor kinderen. Omdat het terrein een bouwbestemming heeft is het door bewoners en gemeente tijdelijk ingericht en aangeplant. Zij maakten er samen dit mooie glooiende park van.

Op veel punten in de wijk is de watertoren te zien. Als een ankerpunt en als verrassing is hij steeds weer ergens te ontdekken. Bij de vijver verschijnt hij tussen de - beroemde - gekleurde huizen.

18 De grote vijver

Retentievijvers zijn onderdeel van het watersysteem in Lanxmeer. Ze slaan het overtollige hemelwater op dat van de daken afloopt. In koude winters wordt op deze grote vijver geschaatst en zorgen de bewoners van de gekleurde huizen voor koek & zopie. In de zomer

zwemmen veel kinderen bij het strandje. Aan de overkant van het water staat de Foreseewoning met de glazen toren. De toren vangt de warmte van de zon en helpt het huis verwarmen.

19 Basisschool de Werfklas

De cementkleurige villa huisvest een woning en een antroposofische basisschool. Dit is een kleinschalige 'vrijeschool' waar de natuur een belangrijke rol speelt in de lessen. De school heet de Werfklas omdat er net als op een werf samen aan iets gebouwd wordt; op deze werf bijvoorbeeld aan ieders ervaringen en kwaliteiten.

20 Ooievaarsnest

Het ooievaarsnest is in 2007 gebouwd door bewoners van de wijk in samenwerking met Natuur- en Vogelwacht Culemborg. In 2015 is er voor het eerst genesteld. Helaas werden de eerste kuikens niet volwassen en werden zij hardvochtig door de ouders het nest uitgewerkt. Maar in 2017 is het eerste jong gezond opgegroeid en uitgevlogen. Zodra het

nest bewoond wordt, zijn de ontwikkelingen in en om het nest te volgen via een webcam op **www.stichtingterrabella.nl**.

21 Waterwingebied en warmte

In het hart van de wijk ligt het waterwingebied van Vitens, waar grondwater wordt gewonnen voor de drinkwatervoorziening van Culemborg en omgeving. Het drinkwater heeft een constante temperatuur van twaalf graden Celsius en is daardoor als warmtebron heel geschikt voor wijkverwarming. Lanxmeers eigen energiebedrijf Thermo Bello koelt het drinkwater een paar graden af met een warmtepomp en gebruikt die 'gewonnen' warmte voor de verwarming van woningen en gebouwen in de wijk.

22 Boomgaard

Midden in de wijk ligt een grote, oude boomgaard met vooral hoogstam appel- en perenbomen. In de winter is een groep bewoners iedere twee weken bezig met snoeiwerk. Eén weekend per jaar mogen alle bewoners van de wijk appels plukken voor eigen gebruik. Bij

een grote oogst wordt er ook wijkappelsap van gemaakt. De bewoners sluiten het plukweekend altijd af met een groot appelfeest en zelfgebakken appeltaarten.

Op de wandelpaden worden met regelmaat natuurlijke en waterdoorlatende bodembedekkers aangebracht, zoals lava en houtsnippers. En de natuur legt er naar eigen zin in de lente en herfst mooie zaden en bladeren bij.

23 Kwarteel

Het Kwarteel is een woongroep voor 45-plussers. Uitgangspunt is 'nabuurschap', dus het goede burens zijn voor elkaar. In het Kwarteel delen de bewoners naast een gemeenschappelijke tuin ook een wasserette, logeerruimte en activiteitenruimte.

24 De Betuwehoeve

Deze kleinschalige zorghoeve is een verpleegtehuis voor oudere bewoners. Een sedumdak van vetplantjes (dat op meer panden in de wijk ligt) houdt het pand prettig koel in de zomer en warm in de winter. In deze hof zijn ook enkele appartementen voor begeleid wonen.

25 Het Quartet

De jongste hof van de wijk is het Quartet dat in 2016 is opgeleverd. Ook bij deze huizen komt elke (kleine) privétuin uit op een gemeenschappelijke binnentuin. Bij de bouw kon gebruik gemaakt worden van de nieuwste inzichten voor duurzaam wonen. Zo hebben de woningen geen aansluitingen gekregen op het gasnet.

26 Tot slot: De Gelderlandfabriek

‘Door Lanxmeer’ eindigt net buiten Lanxmeer bij de Gelderlandfabriek, rechts naast het station. Dit is dé creatieve hotspot van Culemborg en biedt een werkplek aan theatermakers, vormgevers en kunstenaars. Er bevinden zich ook een

theaterzaal en een Italiaans restaurant met café. In het voormalige fabriekspand werden vanaf 1936 Gelderlandmeubels gemaakt. Voor die tijd was het een locomotiefloods. Deze werd gebouwd in 1868 en was een halve eeuw de 'garage' van een sterke locomotief die zwaardere treinen de Lekbrug op kon duwen. De Gelderland-fabriek is nu een gemeentelijk monument en wordt, net als Lanxmeer, geïnspireerd, ontwikkeld en onderhouden door haar 'bewoners'.

Colofon

Idee, tekst en uitvoering Stichting Terra Bella
Vormgeving, tekst, foto's Suzanne Huijs **Foto**
voorzijde website EVA-Lanxmeer **Gedrukt**
door Drukwerkdeal op 100% recycled papier
Uitgave 1e druk, juni 2018 **Druk markeringen**
PressArt, WK Creatieve Communicatie **Houten**
routeplaten Elmar Dekker, Maarten Siebelink
'Door Lanxmeer' is mede mogelijk gemaakt
door Stichting Terra Bella en Bewonersvereniging
EVA-Lanxmeer **Contact** info@stichtingterrabella.nl

www.stichtingterrabella.nl
www.eva-lanxmeer.nl